

king
is
pen-
rij
deze
Dude
agen
weer
sche
Dude
hel
bij
De
dens
ge-
Gode
ostel
oden
Nalm
t de
zich
salm
heb-
er op
j ge-
van
ge-
graf
lage-
chad-
ervan
ot de
die
ndien
legen
n be-
inder
wier
salem
Isaak
ewor-
toch
ndeld
ghied
mers
le de
lligen
dden,
aan
salem
nigen
n ge-
ver-
soom-
siden
daar-
at, is,
Oude
ok de
vele

vraag
tillen
zich
ook
gelijk,
Laza-
s zijn
in ge-
heeft
zich
lunne
ontsla-
ooden
wach-
iet, en
temen
n zijn
erlijkt
ik een
heeft.
tiden,
salem
oeken,
Jeru-
ardige
inen),
bruikt
Heere
tbare
igelen
tsche-
onen;
nding
falena
os van
zijne
azarus
ij aan
ver-
doch-
Nalm,
in ge-
weer-
dsche
ie uit
evens-
ristus
gd te
gelist
aver-
in ge-
n aan-
g niet
erlijkt
andere
die,
zoo-
kking
erlijke
g, dit
r hen
ooger
nsh.
aligen
st en
noten,
maar
u zijn
erd in
nder-
jd op
smart
aken.
deele
jdens
elater
azarus
een

raadsel, waarvoor ons menselijk denken moeilijk een oplossing weet te vinden. Waar de dood voor een kind van God immers niet alleen een doorgang is tot het eeuwige leven, maar ook, tegelijk met de losmaking van den band tusschen ziel en lichaam, de laatste smet der zonde uit zijn ziel wordt weggenomen en hij nu eindelijk vrij van de macht der zonde is, daar kunnen we 't ons niet voorstellen, dat bijvoorbeeld Lazarus, na deze rijke genade ontvangen te hebben, en van de smet der zond gereinigd te zijn geweest, weer teruggekeerd zou zijn in dit lichaam der zonde om zijn zondig bestaan als mensch opnieuw voort te zetten. Men moet daarom, wil men niet tot deze consequentie vervallen, wel aannemen, dat de zoogenaamde staat der afgescheidenheid, gelijk men dit gewoonlijk noemt, bij de ziel van Lazarus en van deze overige opgewekten een ander karakter heeft gedragen dan bij de gewone gestorvenen. Het is dan ook opmerkelijk, dat de Heere Jezus zelf bij het dochterke van Jairus en bij Lazarus de uitdrukking gebruikt heeft dat zij «sliepen» (Matth. 9: 24 en Joh. 11: 11). Natuurlijk mag dit niet worden opgevat in dien zin, alsof hun dood slechts een slaap of schijndood zou geweest zijn, want dan zou ook hun opwekking uit den dood slechts een schijnvertooning zijn geweest, wat ook maar te veronderstellen een godslastering zou wezen. Maar hoe beslist aan de waarachtigheid van hun lichamelijken dood moet worden vastgehouden, de toestand, waarin hun ziel na het sterven verkeerd heeft, kan niet in elk opzicht gelijk zijn geweest aan dien van de andere afgestorvenen. Anders zou een terugkeer in het zondig lichaam voor hen onmogelijk zijn geweest. In verband hiermede mag er ook wel op gelet worden, dat de opwekking in al de hier bedoelde gevallen terstond na het sterven of althans zeer spoedig daarna gevolgd is; bij Jairus dochterke enkele oogenblik na haar overlijden, bij den jongeling van Nain bij zijn begrafenis, en zelfs bij Lazarus toch niet langer dan vier dagen na zijn dood. De heiligen daarentegen, waarvan in Matth. 27 sprake is, waren blijkbaar reeds langere tijd gestorven en de Schrift geeft geen den minsten grond om aan te nemen, dat ook bij hen deze exceptionele toestand was ingetreden, dien Christus bij Lazarus door het woord «slapen» heeft aangeduid. Men moet daarom wel aannemen, dat hun opwekking een andersoortig karakter dan de opwekking van Lazarus enz. gedragen heeft; deze heiligen kunnen niet zijn weergekeerd in het zondige bestaanleven van den sterflijken mensch, maar moeten een nieuwe, heilige en onsterfelijke existentie gekregen hebben, evenals de geloovigen in de opstanding ten laatste dage krijgen zullen.

Wat verder met hen geschied is, meldt de Schrift niet. Zeker zijn ze niet, wanneer ze bij hun opwekking een onsterfelijk lichaam gekregen hebben, voortdurend op aarde gebleven, maar pleit er alles er voor aan te nemen, dat ze evenals Henoch en Elia daarna in den hemel zijn opgenomen om daar de volle zaligheid te genieten. Verschillende uitleggers meenen zelfs, dat de opneming in den hemel van deze heiligen zou geschied zijn bij Christus' hemelvaart en zij hun Verlosser en Koning bij zijn triumftocht zouden begeleid hebben, om als de eerste verlost de zaligheid binnen te gaan. Daarop zou de Psalmist dan doelen, wanneer hij in Psalm 68 bij de hemelvaart van Christus zingt: «Gij zijt opgevaren in de hemelen, gij hebt de gevangenis vankelijk weggevoerd. Zelfs heeft men tot staving van dit gevoelen er wel op gewezen, dat onze Heiland, die als waarachtig mensch in den hemel is ingegaan, waar alleen «geesten», d.w.z. engelen en afgestorvenen zielen, worden gevonden, juist daarom deze opgewekte en verheerlijkte heiligen met zich mede heeft genomen, opdat Hij in den hemel naar zijne menscheid zich niet eenzaam zou behoeven te gevoelen, maar voortdurend zou kunnen genieten van den aanblik en den omgang dezer gezaligden. Een gedachte, die zeker niet geheel te verwerpen is, als men er op let, dat ook bij Christus' verheerlijking op Thabor niet afgestorven geesten als Jesaja of David, maar Elia en Mozes in hun verheerlijkt lichaam zijn gekomen, om met Christus te spreken.

Hiermede is echter de uiterste grens bereikt van wat we in dit opzicht mogen denken en uitspreken. Dieper in deze verborgenheid in te dringen, zou ons niet voegen. Calvijn heeft volkomen gelijk, wanneer hij bij dit verhaal van Mattheus opmerkt, dat we ook niet noodig hebben deze dingen te weten voor onze zaligheid, want dat God ze ons anders in Zijn Woord zou hebben geopenbaard.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijk's scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van den heer Koops te Rotterdam letter A. M. C. f. 1.
Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

Dr. R. H. WOLTER, hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. HET WOORD GODS EN HET WOORD DER MENSCHEN. Utrecht — G. J. A. Ruys — 1913.

IV.

In dit mijn slotartikel over het boek van Dr. WOLTER zal ik eerst het HET WOORD GODS bespreken, om daarna nog enkele woorden te wijden aan het zooveel kortere BESTUUR.

Dat HET WOORD GODS vormt het TWEEDE deel van het werk en heeft tot titel: DE NIEUWE ONTDEKKINGEN EN HET WOORD GODS. In dit TWEEDE deel, dat een omwerking of liever nog, geheel nieuwe bewerking is van wat

de hoogleraar reeds in zijn Rotterdamse Kerk had geboden en dan ook in omvang het EERSTE deel van zijn boek verreweg overtreft, tracht hij het betoog te leveren voor zijn eerste stelling: Het is de stelling waaraan hij zelf, zoals ik verleden week schreef, hooger belang toekent dan aan de tweede.

Deze eerste stelling luidt: «Wetenschappelijke bestudering van het Woord Gods kan tevens strekken tot beter verstand van de nieuwe gegevens betreffende de heidensche Oudheid, die door de onderzoekingen van den laatste tijd aan het licht gebracht zijn».

Ligt de eenheid van het werk in de gedachte: «de wederzijdse verhouding van Schrift en Oudheid en dan bepaaldelijk heidensche Oudheid, in verband met de nieuwe ontdekkingen», — in dit TWEEDE deel laat de auteur den nadruk vallen op de Schrift, en wel zoo, dat hij zich tot taak stelt daarin aan te wijzen, welke betekenis, in verband met die ontdekkingen, de Schrift heeft voor de studie der heidensche Oudheid.

Ook hier weer treft de door mij, reeds een vorig maal, geprezen beperking.

Sprekt toch de stelling van «een beter verstand van de nieuwe gegevens betreffende de heidensche Oudheid» waartoe «wetenschappelijke bestudering van het Woord Gods kan strekken», — bij de uitwerking blijkt, dat Dr. WOLTER hier bepaaldelijk op het oog heeft het beter verstand van die nieuwe gegevens met betrekking tot de geschiedenis der Oudheid.

Maar, ook nog uit een ander oogpunt dan dat der bespreking is dit prijzenswaardig, en wel uit dat der christelijke wetenschap.

Wij hebben hier toch te doen met een eigenaardigheid van dit werk als philologische prestatie en tevens met een bewijzen teken, dat ook deze hoogleraar in de philologie aan onze Vrije Universiteit zijn studievak als christelijke, als gereformerd-christelijke wetenschap beoefent.

Moge de in ons land gangbare indeeling der Universitaire wetenschap naar de bekende V Faculteiten al niet boven bedanking verheven zijn, uit encyclopaedisch oogpunt is het aan Prof. WOLTER den vader, eens en voorgoed gelukt, het gebied van zijn Faculteit, die der philologie of «der Letteren en Wijsbegeerte», zuiver af te haken. Hij toch omschreef de philologie als de wetenschap van den menschen, logos, die als woord en gedachte zich uit in de taal of de philologie in enger zin, de geschiedenis en de wijsbegeerte; een indeeling waarvan het beginsel voor het christelijk besef daarom van zooveel waarde is, wijl het heenwijst naar den goddelijken Logos. Daarom kon de jonge Professor WOLTER zijn boek dan ook betitelen: HET WOORD GODS EN HET WOORD DER MENSCHEN, immers daarin komt reeds uit de samenhang, dien ook hij ziet tusschen den Logos in God en den logos in den mensch.

Maar, en dit nu is juist het eigenaardige en kenmerkende waarover ik het hierboven had, als philoloog, als klassiek philoloog en dan bepaald als beoefenaar der Griekische philologie, ziet WOLTER dien samenhang ook in de geschiedenis en toont hem u, in verband met de nieuwe ontdekkingen, aan in de geschiedenis der Oudheid. Voor zijn wetenschappelijk bestuurszinnig wordt die geschiedenis belicht door het in de Schrift vastgelegde Woord Gods. Bij zijn theorie, zijn beschouwing over de geschiedenis rekent hij met de gegevens der Schrift. Daardoor wordt zijn «wijsbegeerte der geschiedenis», indien ge zoo wilt, beheerscht door de eeuwigheidsgedachten der bijzondere Openbaring, — tot een christelijke.

Dat dit christelijke hier het specifiek gereformeerde is, blijkt uit het EERSTE van de drie onderdeelen, waarin hij dit zijn TWEEDE deel gesplitst heeft.

Ook in dit TWEEDE toch is de driedeelige gevolgd en hebben wij dus weer, als bij het EERSTE, een kop, een moent en een staart; echter met dit verschil, dat hier wat in den staart zit, maar het mij althans toeschijnt, het belangrijkste is.

Maar, laat mij van wege «de overzichtelijkheid», voor ik den inhoud deze drie onderdeelen bespreek, hun titels noemen.

Voorop gaan weer: «Principiële beschouwingen», dan volgt: «De geschiedbeschouwing der Schrift» en ten laatste komt, waar het eigenlijk om gaat: «De geschiedenis der Oudheid op grond der nieuwere ontdekkingen en onderzoekingen, in verband met de geschiedbeschouwing der Schrift».

In: «Principiële beschouwingen» beweert Dr. WOLTER, dat wat hij in dit TWEEDE deel onderneemt: de waarde der Schrift ter verklaring van de geschiedenis der heidensche Oudheid, in verband met de nieuwe ontdekkingen, in het licht te stellen, — bij hen, die niet gelijk wij, de Schrift erkennen als het Woord van God, geen instemming vindt. Men zou tegen deze zijn bewering kunnen aanvoeren, dat ook door Orientalisten, die niet tot de Schrift-geloovigen zijn te rekenen, het O. T. in niet geringe waarde geacht wordt voor de kennis van de geschiedenis der semitische religies, maar men zou dan vergeten, dat WOLTER hier bepaald op het oog heeft: de geschiedbeschouwing der Schrift.

Verder is dit onderdeel niet zonder belang, doordat het gereformeerde standpunt ten opzichte van het probleem Schrift-Oudheid er in wordt beschreven als de synthese van een antithese. De antithese is dan: het «religions-geschiedelijke» standpunt, waarop bij de Schrift de goddelijke factor wordt weggecijferd en de «hellingen der Schrift» uit in de heidensche oudheid werkende factoren worden afgeleid, — tegenover wat Dr. WOLTER noemt: «het methodische of isoleerende standpunt», waarop bij de Schrift de menschele factor wordt weggecijferd. De synthese is, het gereformeerde standpunt waarop beide factoren tot hun recht doet komen.

Ik kan niet nalaten, hier mijn dank te betuigen aan den Schrijver voor de waardeerende wijze waarop hij, ter oriëntering van het «religions-geschiedelijke» standpunt, verwijst naar de laatste rectorale rede van ook mijn diepbetrouwen ambtgenoot en vriend BRESTERVELD: DE JONGSTE METHODE OVER DE VERKLARING VAN HET NIEUWE TESTAMENT.

Het tweede onderdeel: «de geschiedbeschouwing der Schrift» vormt den grondslag voor het derde.

Dr. WOLTER zegt hier bekende dingen, maar zijn verdienste is daarbij, dat hij ze zoo zegt, dat zijn lezer, zoo noodig, een helder inzicht krijgt in de geschiedbeschouwing der Schrift. En die beschouwing is dan, laat het mij met zijn eigen woorden zeggen, «dat de historie der Oudheid voor haar (de Schrift) is de historie van het menschele geslacht in zijn val en verlossing; dat voor haar heel de strekking der historie is de voorbereiding van deze verlossing

en van de komst van Gods Koninkrijk onder alle volken».

En zoo komt de schrijver dan tot het laatste, meest omvangrijke onderdeel van dit zijn TWEEDE deel: DE NIEUWE ONTDEKKINGEN EN HET WOORD GODS.

Hij toont hier aan hoe wij, ook naar de geschiedbeschouwing der Schrift, op grond der nieuwe ontdekkingen de Oudheid leeren bezien als een geheel.

Inzonderheid is hier lezenswaardig zijn voortreffelijke schets der historische ontwikkeling van de 15e eeuw vóór tot het begin onzer jaartelling in verband met de komst van den Heiland.

Hij stelt hier, in verband met Assyrie en het Rijk der Chaldeëen, de beteekenis der Assyrisch-Babylonische ballingschap in een helder licht, om na aan de nieuwste literatuur ontleende beschrijving van: de Joden in Palestina na de ballingschap, het Perzische wereldrijk als wegbereider voor het Hellenisme te teekenen.

Met name in wat dan volgt over de voorbereiding van het Hellenisme in de historie van Hellas en over het Hellenisme zelf, is Dr. WOLTER, als beoefenaar van de Griekische philologie, in zijn kracht.

Voor heel deze schets mogen allen, die zich willen inleven in een christelijke beschouwing van de geschiedenis der Oudheid, den hoogleraar dankbaar zijn. Hier vindt men in een kort bestek schatten van kennis bijeen, die veler bestaande kennis niet alleen zullen verrijken, maar ook kunnen verhelderen.

In het BESTUUR van wat ik in den aanvang, en zeker niet ten onrechte, noemde zijn voornaam boek, van de geachte schrijver zijn betoog naar in deze echt christelijke woorden: «klaarder dan ooit toont thans de geschiedenis der Oudheid, dat de Voorzienigheid Gods haar dienstbaar heeft gemaakt aan de vervulling van Zijn Raad tot verlossing van het menschele geslacht».

Uit de Pers.

In Troffel en Zwaard trof ons een uitslag van Ignolus, een onbekende, dien ieder kent, over de Revisie der Belijdenis, die voor alle Gereformeerde of Hervormde Kerken, hier te lande en in het buitenland, zoo dringend noodig is.

We lezen daar op blz. 377 v.v.:

Op kerkelijk gebied trof mij onlangs een merkwaardig artikel met breede perspectieven in de Standaard over «het belijden der Kerken», zoals we dergelijke frissche «aangeregde» artikelen nog telkens van die zijde mogen ontvangen. Daarin werd n.l. zeer terecht aangehouden bij de Protestanten, om toch niet op te houden met het «belijden» van de waarheid ook tegenover de dwalingen onder onze als evolutie, fatalisme enz. Doch het meest verblijde mij hierin een aantrekkelijke inconsequentie, zoals die bij een logischen geest nog des te weldadiger pleegt aan te doen, ten opzichte van onze Ned. Herv. Kerk. Ge weet, onze Kerk is volgens de theorie van de Standaard eigenlijk geen «Kerk» meer, maar een «gemeenschap» gesticht in 1816. Daarvan zou wel alteminst heel te verwachten zijn in de groote, geestelijke worsteling onder dagen. Toch schijnt het blad deze «groote» Kerk thans voor deze inderdaad grootsche roeping te willen plaatsen en dus nog wel iets goede in deze van haar te verwachten. Immers, we lezen daar (Standaard van 13 Dec): «Voor al het groote Gemeenschap, dat nog alom 2½ miljoen van 't land ingesloten herbergt, dringt deze plicht tot nieuw belijden zeer sterk, opdat het toch indelkelyk uit het dilemma gered, waarin het thans ligt vastgekloven. Uitsluitend het aandrigen op handhaven van de aloude belijdenis kan hier tot geen uitkomst leiden. Eerst moet uitgemaakt, welke postie zulk een Kerk tegenover de geestelijke bewegingen van onze dagen inneemt, en eerst zoo dit is uitgemaakt, kan hetgeen men nieuw belijd, op harmonieuze wijze op het van ouds beledene worden ingeschroefd».

Dit wel wat stroeve beeld laten we nu voor wat het is. Alleen duidt het misschien juist de moeilijkheid van de taak te beten aan. Doch merkwaardig is hierin ook dit, dat de Standaard hier geheel uitkomt bij wat door Dr. Hoedemakers steeds is beweerd: «Handhaven» alleen (zoals art. 11 van het Alg. Reglement voorschrijft), maakt de belijdenis noodwendig tot een paterfiet, iets verstaans. Er moet ook «opnieuw worden beliden». Het organ hartelijk, dat ook de Waardheidskrant, het orgaan van den «Geref. Bonds», hier goede nota van zal nemen. Van de Standaard zal men wellicht willen aannemen, wat men van «confessionele» zijde minder gemakkelijk zou aanvaarden. Trouwens, de geschiedenis der reformatie leert ons juist hetzelfde. Ook toen hebben de groote reformatoren allen teruggesproken naar de belijdenis der Kerk in de eerste eeuwen, zij plaatsten zich op den bodem van de «groote concilies», doch — zij hebben tevens den plicht en vooral ook (wat ons, helaas, te zeer nog ontbreekt) den drang in zich gevoeld tot «opnieuw beliden». Een enkel courant-artikel of zelfs vele artikelen zijn voor dit laatste niet genoeg. Die heilige drang, — wie er naar verlangt, gevoelt het meer dan ooit —, moet van heden komen. Mocht God, Geest er de geesten algemeene toe vervalken! Som's spreken wij iets als het «ruischen in de toppen der moerbezenbomen».

Doch het schijnt wel, dat deze dingen ook nu in een «Sturm- und Drangperiode» moeten komen. Zijn de wassende stroom der sociaal-democratie en de eerst kunstmatige, maar thans, naar het schijnt, meer natuurlijke opleving van het modernisme er wellicht de voorboden van? Zullen daarvoor alle positief-orthodoxen, zoowel zij, die vroeger naar vaste belijning en het oog meer naar het verledene gericht hielden, als zij, die vooral gelet wilden hebben op het verband tusschen Christendom en cultuur, meer tot elkander gebracht worden en alzo komen tot een nieuwe, levende belijdenis in den zin als waarvan de Standaard sprak? Wie zal het zeggen? God komt vaak langs een weg, «dien wij niet geweten hebben». In elk geval zal het noodig zijn, dat vooral zij, die voor «het beliden der Kerke» in den ruimen zin des woords (d.i. dus zoowel van het verledene als van het heden) opkomen, zich niet isoleren. Maar juist daarom moet n.l. naast de «confessionele» beweging steeds een «reformatische» beweging gaan, want zal de Kerk weer worden een «belijdende Kerk», dan zal ook hare inrichting zoo moeten zijn, dat zij een «mond (d.w.z. wettige kerkelijke vergadering) heeft om te spreken. Art. 11 heeft een conserverende macht in goden, maar ook in bronzen zijn. De Confessie bleef erdoor intact, maar ook de Kerk werd erdoor tot stilstand gebracht in kerkelijken zin.

Gaarne had ik u over het modernisme en over het zoogenaamd «recht der modernen», alsook over het merkwaardige artikel van Prof. Bruining in het Nieuw Theol. Tijdschrift (afh. 3), waarin met het modernisme in zijn ouden, naturalistischen vorm geheel wordt gebroken, nog willen schrijven, doch ik moet dit tot een volgend keer uitstellen. Vergeet intusschen niet te zorgen aowvel mogelijk voor «ververgaderingen» of «classische hervormingen» als waarvan ik in mijn vorig schrijven gewaagde. Proost laar hoe novo anno.

Te meer deed ons deze betuiging goed, omdat ze, naar de bedoeling van het bekende artikel in de Standaard, ook op de politieke keezijde gelet heeft, en niet minder wij begrepen werd, dat wedergevoel vooral op de Ned. Herv. Kerk het oog was gericht.

Natuurlijk is het laatste woord over dit hoogst interessante vraagstuk nog niet gesproken. Alleen zou 't ons een voorrecht zijn, zoo bij de bespreking op geen fractie of gezeerd persoon, maar alleen op de materie zelf werd afgegaan.

En in zooverre vroegen we ons af, of het hier spreken van den Gereformeerden Bond of van wijlen onzen vriend en broeder Dr. Hoedemakers, niet beter gemeden ware geweest.

Men houdt in ons goede Nederland te veel van particuliere etikettes, en toch is alleen de zaak zelf ons allen, ook Dr. Kromsig, heilig.

Dr. A. K.

In de Geldersche Kerkode schrijft Dr. Hoekstra over de belijdenis des geloofs het volgende:

Eerlang wenschen weder een aantal catechisanten, jonge leden der gemeente krachtens hun doop, innerlijk in hope door de kracht des Geestes, belijden des geloofs te doen. Ze worden van der jeugd aan alom onderwezen, dat ze weten, dat het doen van belijdenis des geloofs is een vragen van toegang tot het H. Avondmaal des Heeren. Aangaande dat Avondmaal heeft onze Verlosser aan zijn volk het heilvolle bevel gegeven: Doet dat tot mijn gedachten. We eischen van hen noch dat ze een bekeeringweg kunnen mededeelen, noch dat ze een reeds tot de volle verkeerdelijk uitgegroeid geloof zullen bezitten. Maar we bidden voor hen, dat ze voor God oprecht mogen staan in de begeerte om Christus deelachtig te zijn, en in de keuze voor den dienst des Heeren. We bidden voor hen, dat ze zich in beginsel zondaar voor God kennen, in 't verborgene Hem hunne zonden leeren belijden, de tevlicht tot zijne genade die in Christus is, leeren nemen, en behoefte gevoelen aan den Heiligen Geest voor hun hart en leven.

Wij weten zeer wel, dat niet alles Israd is wat uit Israd is, en dat helaas niet alleen bij onzen in de Gereformeerde Kerken, maar ook bij jongeren vaak weinig geestelijke zin blijkt. Maar wij gelooven in het verband des Heeren met zijn volk en hun zaad. Wij gelooven dat de winstok onder het jeugdig zaad zijn jonge ranken en uitspruitsels heeft. En voorts weten wij dat de Kerke Gods er recht op heeft, bij de jonge leden die tot des Heeren Avondmaal begeeren te komen, steun te vinden voor hare hope, die Gods waarheid haar voor het zaad schenkt, in levenswijzing en in woord en wandel, die met Godvruchtigen zin niet in strijd zijn.

Niets van al hetgeen tot de nieuwe gehoorzaamheid aan God behoort, kan volbracht worden uit eigen wortel, en door eigen kracht. «Zonder mij kunt gij niets doen» (Joh. 15: 5). Daarmee is niet in strijd, maar zeer wel in overeenstemming, dat het geestelijk leven zich openbaart in een vrijwillig op zich nemen van 't zachte juk des Heeren, en dat het zich, met 't oog op Israd's God die kracht en geest, onder de verplichting stelt, naar de heilzame geboden des Heeren te leven. Onder die verplichting legt Gods Kerk ook hare jonge leden bij de belijdenis des geloofs. En tot 't wandelen naar die heilzame geboden bevelen des Heeren behoort ook bijzonder het komen tot 't H. Avondmaal in de vrees des Heeren, met begeerte naar 't heil des Heeren, en 't volhouden daarin.

Van dat stuk der gehoorzaamheid mag geen Kerk, mag niemand de jonge leden ontslaan of dispensatie verliezen. Dat zou een aanranding zijn van 't gezag onzes Konings. Deswege wordt naar 't aloude formulier van den doop dergenen die in hun vroege kindheid niet gedoopt zijn, ook gevraagd de belofte, dat zij in het gebruik des Heiligen Avondmaals zullen volhouden. Deswege ook leidt het in de alhier en elders in de Geref. Kerken bij de openbare belijdenis der jonge leden gebruikelijke vragen, of zij beloven in de gemeenschap der Christelijke Kerk, inzonderheid door een getrouw gebruik der genademiddelen, de bediening des Woords en der Sacramenten, te zullen volhouden.

God beware het jonge geslacht (en ook wij ouderen zullen dat zeker zeer noodig hebben) voor vleeschele driestheid ten opzichte van des Heeren tafel. Schuchtere teederheid is noodig. En binnemelijk in Gods en der vromen oog is het gering denken van zichzelf, dat geestelijke aanmoediging noodig heeft. Maar van de belofte, ook in dit stuk naar 't Heeren ordinaant te leven, mag niemand, onder wat voorwensel ook, de jonge leden ontslaan. Dit is aanranding van 't gezag des Konings; en majesteitsschennis. En in een Gereformeerde Kerk mag zelfs de gedachte daaraan niet opkomen, noch een oogenblik in bespreking komen.

Het kan wel zijn, dat men in sommige Gereformeerde Kerken nog in het moeras zit, dat men dien eisch alom alppen. Geestelijk gevoelende en wel onderwezen Dienaren des Woords, Ouderlingen en leden zullen dan daarvoor zuchten, en met ernst hun hart er op richten, dat de gemeente uit dat moeras kome. In de al te veel heerscheende ongeestelijkheid is ook veel, dat er toe lukt, er maar weer in weg te zinken. Maar wij zullen in Arnhem in dat moeras met Gods hulpe niet ingaan.

Wij weten uit eigen ervaring wel van de moeite, die er in dit stuk aan 't houden van de rechte lijnen verbonden is. Moeite soms met menschen van geld en goed, die men in de Geref. Kerken ook wel gebruiken kan. Moeite met «gewichtige vroomheids», die in dit stuk, op de wegschaal gewogen, wel eens lichter blijkt dan de ijdelheid. Moeite ook met lichtvaardigheid, lichtzinnigheid en met het werpen van de woorden Gods achter zich lienen.

Maar wij zijn niet genegen, noch onszelven, noch de gemeente Gods, noch het jonge geslacht, te ontslaan van de gehoorzaamheid Christi, ook niet door een achterdeur open te houden, dat ieder geval afzonderlijk moet beoordeeld worden. Het is niet in onze macht gesteld, iemand, onder wat voorwensel ook, van de gehoorzaamheid Christi te ontslaan.

Daar blijft het dus bij. En mochten nu ouderen en jongeren maar gevoelen, dat ook in dit stuk de bevelen des Heeren (lijfdeorden) zijn!

Laten ook Godvruchtigen bedenken, dat er soms in dit stuk onverstend en gebrekkig inzicht bij hen kan zijn. Daarom zijn wij te allen tijde tot voorlichting bereid. Zoo noodig, zouden we wel weer eens een artikelentreeks willen geven over belijdenis des geloofs en hetgeen daarmee samenhangt.

Maar het is goed, dat we altijd maar weer op nieuw weten wat we aan elkander hebben. God de Heere bouwe zijne Kerk uit haar zaad.

Officiële Berichten.

Van heden af is het adres der Geref kerk te Nieuwerkerk (Zeeland): M. J. Stoutjesdijk, scriba.

L. S.

De deputaten der Geref. kerken voor den arbeid der Zending onder de Joden brengen ter kennis, dat ook in dezen winter weder in zeer vele kerken bidstonden voor deze zaak werden gehouden. Echter meestal op kleinere plaatsen: vele groote steden vroegen geen spreekbeurt aan; dat de arbeid in Den Haag vooral krachtig wordt geleid en aanvankelijk rijken zegen draagt, niettegenstaande ook daar met ernstige verliezen en fellen tegenstand te kampen viel; dat te Rotterdam onder toezicht van den kerkeraad gearbeid wordt, o.a. door de zuster-vereening «Ethere»;

dat de deputaten zich in correspondentie gesteld hebben met een broeder, die zich bereid heeft verklaard, zich geheel aan den arbeid onder de Joden, onder de hulp des Heeren, te wijden, en er alzo goede hope bestaat, dat ook de Geref. kerken eerlang een missionair dienaar onder de Joden zullen ontvangen.

Wij de arbeid thans zijn tweede periode intrad, is eenige wijziging in de methode gewenscht. Dringend noodzakelijk achten deputaten het,

dat vooral in de steden meer organisatie moge komen.

Een paar kerken zonden een collecte ons toe, zonder dat er een spreekbeurt gehouden werd. Dat voorbeeld verdient navolging.

Bijdelijk vestigen deputaten er met nadruk de aandacht op, dat onze Zending onder de Joden in geenerlei verband staat met de pas opgerichte Vereeniging «Nathanael» of met «Mordechai» te Rotterdam.

De deputaten, die herhaaldelijk bericht ontvingen van treffende bijken van de werkingen van 't Heeren geest ook onder de Joden, met name onder de jeugd, bevelen dezen arbeid verder in het gebied en in de belangstelling van alle Geref. kerken ernstig aan.

Namens de deputaten:
J. DOUMA, voorzitter.
J. D. V. D. VELDEN, scriba.

21 Februari 1914.

Buitenland.

Duitschland. De Kapellengemeenten in Hamburg.

Klaagden wij er onlangs over, dat ons in den laatste tijd niets ter oore kwam omtrent den strijd om Gods Woord in Hamburg, thans zijn wij in de gelegenheid, het een en ander daaromtrent mede te deelen.

In Hamburg heeft het kerkelijk modernisme zijn triumpfen gevierd. Toen 't in het midden van het verlopen jaar gebeurde, dat de moderne predikant Heydorn als predikant der Evangelische Kerk bevestigd werd, hebben de z.g. «Kapellengemeenten» verklaard, dat zij de verplichte boeking van ambtsbehandelingen van predikanten der Ev. Staatskerk niet meer wilden doen. Kort vóór Kerstmis hebben de drie Kapellengemeenten zich aan elkander tot een z.g. «Kapellenverband» verenigd. Tot hertoe leefde elke Gemeente haar eigen leven en had ieder een eigen karakter, dat door de predikanten dien haar dienden, op haar gedrukt was. Door Rinck was vroeger der Anshar-gemeente een unionistisch stempel ingedrukt; door zijn opvolgers kreeg die Gemeente een meer Lutherisch karakter, waardoor zij zich met Stifskirche en de Kreuzkirche, die van huis uit Lutherisch waren, kon verenigen. Het Kapellenverband heeft zich nu als een afzonderlijke kerkelijke organisatie geconstitueerd. Men kan in dit verband de kiem zien van een nieuw op Lutherse grondslag staand kerkelijk lichaam in den boezem der Hamburgsche landskerk.

Hoe zijn de tijden veranderd! Pastor Geis heeft als eerste predikant van de Stifskirche zeer geijverd, dat men den Stifspredikant een plaats en een stem geven zou in het predikanten-ministerie; maar de predikanten zagen toen zoo laag op de nieuwe, kleine stichting neder, dat er geen sprake van was, hem in het ministerie op te nemen. Ook latere pogingen om de Kapellengemeenten nauwer met de landskerk van Hamburg te verbinden, leidden tot geen resultaat; door het verwijderen van de «Ueber-trachtung» is de band met de landskerk nog losser geworden. Nu zijn door den nood der tijden de Kapellen in nauw verband getreden. Het «Kapellenverband» is tot een toevluchtsoord voor allen in Hamburg geworden, die volgens de belijdenis der kerk willen leven en geen verantwoordelijkheid voor bestaande toestanden verlangen te dragen; zij kunnen, gelijk de ingeschreven leden der Kapellen, leden der landskerk blijven. Het schijnt dat de voorspelling, dat de Lutherische kerk van Hamburg eenmaal in de Kapellen zijn zal, in vervulling gaaf.

Even voor Kerstmis heeft het nieuwe «verband» een oproeping laten uitgaan tot het Lutherische Christenvolk van Hamburg. Daarin wordt gezegd: «De geestelijke nood van onze vaderstad is in de laatste weken opnieuw met groeten ernst aan de dag gekomen. De storm tegen de diepste grondslagen van het Christendom is losgebarsten. Wij drijven wereldzending, maar wij bedenken niet, dat de grootste zending heeft gesproken: «laet ons weldoen aan allen, maar allereerst aan de huisgenooten des geloofs». Daarom hebben de besturen der Hamb. Kapellengemeenten zich tot een kerkelijken arbeidsovereenkomst op op door God zelf gedurende de eeuwen getrokken en geregende lijn harer geschiedenis, verder te arbeiden. Zij hebben ten doel, met Gods hulp de stichting van nieuwe, aan de belijdenis der kerk gebonden gemeenten van belijders tot stand te brengen; gemeenten, die wel aan de landskerk verbonden zijn, doch in hare organisatie vrij en zelfstandig staan». Voor alles wil de bond in de gemeente van Heydorn in Hammerbrook een kerk bouwen en een predikant beroepen, die, staande op het fundament van het oude Bijbelsche geloof, het Evangelische volk om Woord en Sacrament vergaderd. Ook wordt medegedeeld, dat het tractement van een predikant voor Hammerbrook reeds is gegarandeerd, terwijl men om meerdere gaven voor een kerkgebouw vraagt. Voorts wil men de beginselen die in de St. Johanneskerk en in de Barnbecker Pauluskerk aanwezig zijn, verder ontwikkelen en bevorderen.

De vereeniging der kapellen is een werk geweest, waarin vele moeilijkheden, vooral financiële, te overwinnen waren. Maar het is verblijvend, dat het toch gelukte. Waar een wil is, daar is ook een weg. En al is die bond voorslands nog klein, uit het kleinste zaad kan immers een boom groeien, als het maar kiemkrachtig is.

Of de modernen het zullen blijven gedooien, dat de leden der Kapellengemeenten leden blijven der Hamburgsche Staatskerk? Wij voor ons zien in den loop der gebeurtenissen te Hamburg de aanvangsgeschiedenis der Vrije Lutherische Kerk in die stad.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

I.

OF «JADISS».

Onder de vele mooie wegen die ons vaderland telt, mag zeker gerekend worden de Rijksstraatweg die van Utrecht, over Rhenen en Arnhem, naar Zutphen loopt.

Langs den geheelen weg komt men telkens door fraaie en welvarende dorpen en steden, die, des zomers vooral, druk bezocht worden.

Langs den geheelen weg vindt men prachtige buitenplaatsen, landhuizen en kastelen. Overal is daar de natuur schoon, en zijn de uitzichten verrukkelijk. Alom beroemd is b.v. de eeuwenoude Middachtenlaan, waaraan het bekende kasteel ligt. Heel het land is als een groote tuin, waarin het een en genoeien is te wandelen. Zoo schoon als nu, was oudtijds die weg niet. Maar toch gold hij reeds voor zeer fraai een paar eeuwen geleden.

In dien tijd stond aan den genoemden weg, in het dorp Rheden, een fraai buitenverblijf,